

Нарықтық экономика
тиімділігі және оның
тұрақтылығын қамтамасыз
етудегі сектор және
меншік.

Нарықтық экономика,
рыноктық **экономика**, базарлы
экономика – еркін кәсіпкерлік,
өндіріс құрал-жабдығына
меншік нысандарының көптігі,
нарықтық баға белгілеу,
шаруашылық жүргізуші
субъектілер арасындағы
шарттық қатынастар,
мемлекеттің шаруашылық
қызметке шектеулі түрде
араласуы қағидаттарына
негізделген экономика, яғни
тауарлар мен қызметтерді
өндіру, бөлу, оны
бағдарламалау және реттеу
саласы нарықта біріктірілетін
экономика.

Бұл жүйенің артықшылығы жұмыссыздықты толық жоюдың, ал жалақыға жұмсалатын шығынды қоса жаппай бақылау арқылы табысты қалағандай бөлуді іске асырудың мүмкін екендігінде. Жоспарлы үлгіде де, нарықтық үлгіде де - атаулы кемшіліктері бар.

Егер нарықтық экономиканы реттеудің түрлі нысандарын енгізуіне тура келетін болса, онда жоспарлы экономиканың нарықтық тетіктерді енгізу жолымен жоспарлауды “жұмсартуына” тура келеді.

Нарық экономикасының бірінші және өте маңызды элементі — өндіріушілер мен тұтынушылар. Бұлар қоғамдық еңбек бөлінісі процесінде қалыптасады - біреулері тауарды өндіреді, екіншілері оны тұтынады.

- Жеке тұтытуда тауарлар өндіріс сферасынан шығып, адамдардың жеке қажеттіліктеріне пайдаланылады.

- Өндірістік тұтыну өндіріс процесін әрі қарай жалғастырып жүргізу болып табылады.

Бұнда тауарды басқа өндірушілер әрі қарай өндеуге пайдаланады. Бұл жағдайда өндірушілер мен тұтынушылардың бір-бірімен байланысы, әрқайсының әрекеттерінің нәтижелерін айырбастау арқылы жүріп отырады.

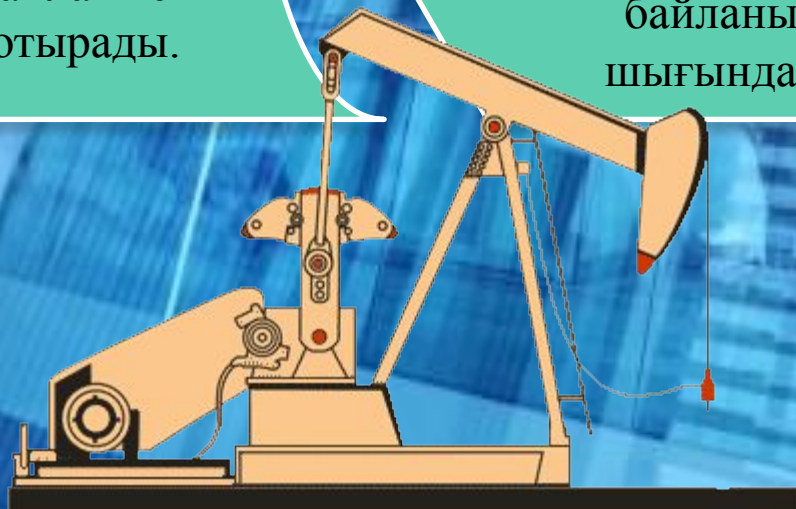
Нарық экономикасының екінші элементін өндіріс орындарының корпоративтік басқаруына негізделген меншіктің жеке немесе аралас формаларымен болжанған экономикалық оңашалану құрайды.

Нарық экономикасының ең маңызды элементі - баға.

❖ Бірінші, баға сұраныс пен ұсыныс нәтижесінде қалыптасады. Бұлардың сәйкестігі конъюнктураға байланысты өзгеріп отырады.

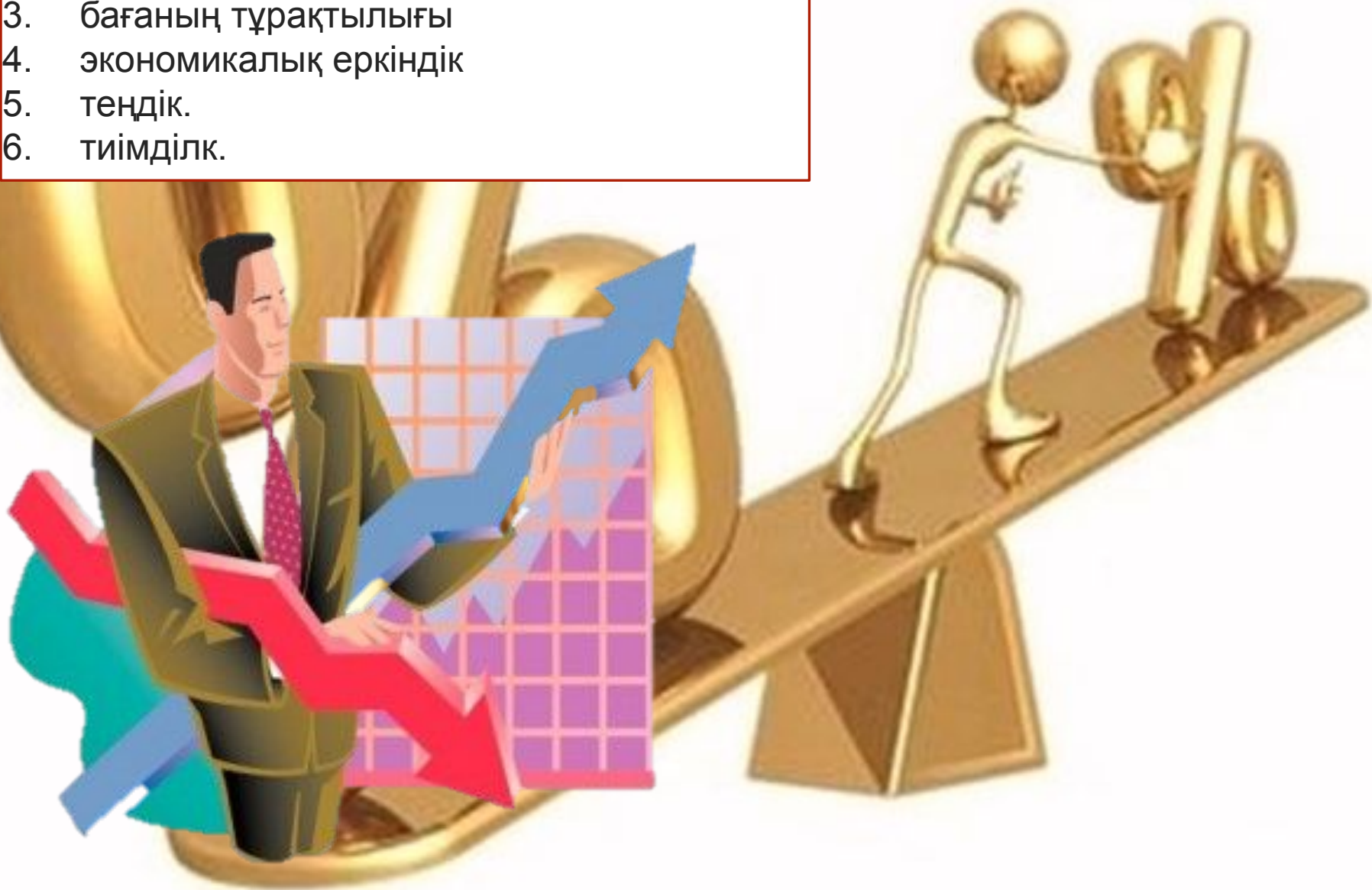
❖ Екінші — осы географиялық ауданда өндірілген тауарға нарықтық қатынастар әсерінің сферасын баға анықтайды.

Осы сфераның шегін трансакциондық шығындар болжайды, яғни айырбаспен байланысты айналым шығындары болжайды.

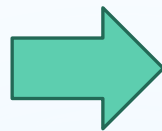

Нарықтық экономиканың мақсаттары:

1. жұмыспен толық қамтылу
2. экономикалық өсу
3. бағаның тұрақтылығы
4. экономикалық еркіндік
5. теңдік.
6. тиімділік.

Экономикалық өсу
Өнімнің өсуі

Нарық қорының өсуі.
Дивиденттердің өсуі

Ақшалай ресурстар үшін
өсіп келе жатқан
қажеттілік

Тәуелділік қалауын арттыру

Ақша құнының өсуі.

Кіріс облигацияларын
ұлғайту.
Облигациялар бағасының
кемуі

Аграрлық сектор

Аумағының кендігі, табиғат, климаттық аймақтардың болуы республикада мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығына мамандануға мүмкіндік береді.

Аграрлық сектордың нарықтық қатынасқа көшуі нәтижесінде мемлекеттік ауыл шаруашылығы шаруашылықтың өзге формасына, жеке меншік, ұжымдық және аралас формалы меншікке негізделді.

Бұл салада акционерлік қоғам құру немесе кәсіпорынды еңбек ұжымының қолына беру кеңінен қолданылды. Жер мемлекеттік меншік болып табылады. Қазақстан Республикасының заңы бойынша жер 99 жылға дейін мұрагерлік құқығымен жалға беріледі.